

ТМ	Г. XXX	Бр. 3	Стр. 513 - 515	Ниш	јул - септембар	2006.

Приказ дела
Примљено: 15.01.2006.

Весна Милтојевић
Факултет заштите на раду
Ниш

ОБРАЗОВАЊЕ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ*

Монографија *Образовање и заштита животне средине* аутора др Весне Николић представља прерађен и допуњен један део докторске дисертације са темом *Заштита животне средине у систему савременог васпитања и образовања*. Истраживачки интерес аутора усмерен је, у монографском раду, ка питањима развоја и остваривања функционалних дидактичких веза, односа и релација образовања и заштите животне средине и проблемима системске имплементације еколошке идеје, увођења образовних садржаја и општег дидактичког принципа заштите животне средине у концепт савременог васпитања и образовања. Интер и мулти-дисциплинарни приступ и компаративна анализа истраживачког проблема помогли су аутору у настојању да, кроз пет поглавља, приближи читаоцу одговоре на фундаментална питања и проблеме у овој области.

У првом поглављу, *Заштита животне средине као покретач образовних активности*, елаборирани су различити ставови о ефектима научно-технолошког развоја и специфичностима еколошке кризе и у том контексту разматране особености образовних потреба за заштиту и одрживи развој. Развојни осврт и анализа основних националних и међународних друштвено-нормативних претпоставки образовања у овој области, упутили су аутора да еколошке проблеме и заштиту животне средине посматра као фактор који имлицира и детерминише системске промене у образовању и, с тим у вези, отвара нови простор за истраживања у овој области. Посматрајући еколошке проблеме као својеврстан изазов који стоји пред наукама о васпитању аутор њихову одговорност види у развоју васпитања и учења оријентисаном на будућност које "имплицира и партиципацију и антиципацију, усмерено је на васпитање људске иницијативе, на васпитање људске способности да утиче на догађаје, на средину, на већ стечено искуство /.../ на васпитање способности за прогнозу будућих промена, предвиђање, предупређивање...управљање еколошким ризицима ... "(стр.13).

Полазећи од критике постојећег и трагајући за "новим курсом" система васпитања и образовања оријентисаног на проблеме који стоје пред

vmiltojevic@yahoo.com

* Весна Николић, *Образовање и заштита животне средине*, Задужбина Андрејевић, Београд, 2003.

човечанством и окренутог ка будућности, аутор долази, у другом поглављу, до *екологизације васпитања и образовања* као новог правца, методолошког приступа и парадигме целокупног васпитања и образовања која треба да доведе до "оздрављења" друштва, разумевања целовитости и јединства света, одговорности за судбину Планете, дијалога природе и човека и дијалога култура, хуманизма у контексту еколошке културе преласка на модел одрживог развоја и стварања еколошког (одрживог) друштва ("екогејске цивилизације") (стр.21-24). По схватању аутора нова парадигма васпитања и образовања требала би да "отклони слабости и недостатке постојећих васпитно образовних система /.../ уместо образовања које подразумева "репродуковање" знања, нова парадигма је оријентисана на стваралачко овладавање знањем које поред "овладавања" светом укључује и формирање еколошког односа према свету; уместо пасивних односа објекат-субјекат (наставник-ученик, предавач-слушалац) у васпитно-образовном процесу оријентисана је на активне односе педагошке сарадње и дијалога ("субјектно-субјектне" односе); уместо "искидане на парче" предметне наставе у дидактичком погледу оријентисана је на целовит, интегративни и комплексан приступ у одређивању и реализацији садржаја; уместо монопола школских институција преферира разноврсности образовних установа, формирању и развоју "организација учења", алтернативних планова и програма и организационих облика васпитно-образовног рада; уместо традиционалних преферира савременим методама (активизације и партиципације учесника образовања) и образовним (мултимедијалним и др.) технологијама ..." (стр.22). Поред екологизације која, суштински посматрано, представља "тенденцију уношења еколошких идеја, појмова, принципа, еколошких приступа у друге дисциплине, наставне и ваннаставне садржаје, школске и ваншколске активности и то на свим нивоима и у свим облицима (формалним, неформалним, информалним) васпитно-образовног рада" (стр.24), аутор појмовно одређује и дефинише образовање за заштиту животне средине, посматра, анализира и тумачи основне дистинкције између овог појма и појмова као што су еколошко васпитање и образовање, образовање за животну средину, глобално образовање, образовање за одрживи развој и др. (стр.25-28), и тако, заправо, долази до промишљања образовања за заштиту животне средине као аутентичне образовне концепције која даје продубљеније значење функцији васпитања и образовања у побољшању квалитета живота савременог човека (стр. 28-35). По аутору, суштина теоријских и методолошких питања образовања за заштиту животне средине садржана је и концепцијски одређена новим теоријским схватањем заштите животне средине у концепту "одрживог развоја", а његову фундаменталну претпоставку (темељ и основу) чини право човека на живот у здравој животној средини које је као основно човеково право утврђено и прихваћено од стране међународне и наше заједнице. Указујући на потребу комплексног, интегралног и холистичког приступа васпитању за заштиту животне средине (повезаност и испреплетаност свих сфера и аспеката сазнања - холистичка спознаја човека, друштва и природе у свој њиховој целокупности и међусобним везама), потребу успостављања и хоризонталне и вертикалне повезаности у систему и процесу васпитања и образовања и потребу перманентног образовања у овој области, др Николић одређује и промишља еколошку свест и еколошку културу као циљ васпитања и образовања у савременим условима (стр. 35-39). Како у разматрању

концепције образовања за заштиту животне средине тако и у разматрању циљева као филозофских категорија, наглашава да се ово васпитање и образовање може и мора посматрати као интегрални део фундаменталних филозофских, етичких, естетских и др. питања и проблема савременог човека. Заправо, како аутор указује образовање за заштиту животне средине губи на значају уколико се не разматрају корени и суштина савремене визије хуманизма, а у оквиру тога циљеви развоја друштва и човека, вредности, права итд (стр. 34).

У погледу истраживачке опсервације, аутору је, у трећем поглављу, као предмет истраживања послужила савремена еколошка васпитно-образовна пракса и њена организационо-дидактичка проблематика у свим сегментима система васпитања и образовања (школском и ваншколском) у нашем друштву и, то, у компарацији са међународним теоријским доктринама и практичним концептима и искуствима у развијеним земљама света (Немачка, Русија, САД, Француска, Холандија, Норвешка, Финска итд.) (стр. 40-68). Компаративна анализа наше и иностране васпитно-образовне праксе помогла је аутору у пројекцији правца, модела и процеса ширег остваривања јединственог и свеобухватног васпитно-образовног концепта заштите животне средине у друштву са становишта нове егзистенцијалне потребе и филозофије образовања појединца и човечанства у целини. С тим у вези, у закључним разматрањима, системски је пројектован правац усавршавања и осавремењивања васпитања и образовања у будућности (стр. 106-109). Посебна пажња је, у последњем поглављу, посвећена разматрању и утврђивању програмских, организационих и дидактичко-методичких могућности и моделирању основа образовања за заштиту животне средине на свим нивоима (предшколско, основношколско, средњошколско, високошколско) и у свим сегментима (школско и ваншколско-породица, мас-медији, предузећа, друштвене организације и др.) васпитно-образовног система. У тим оквирима (у контексту концепције одрживог развоја и концепције перманентног образовања) разрађене су препоруке и предложени правци промена и развоја нашег образовног система у будућности (стр. 68-105).

У нашој педагошко-андрагошкој литератури мало је радова који се на теоријско-емпиријском нивоу студиозније баве сложеном проблематиком васпитања и образовања за заштиту животне средине. Отуда научно-истраживачки резултати презентовани у овој монографији представљају изузетан и оригиналан допринос који се вишеструко рефлектује на основне елементе и аспекте даљег концепирања и утемељења постојеће теорије и праксе васпитања и образовања за заштиту животне средине у друштву.

У том смислу, ово научно дело представља вредан прилог наукама које се баве васпитањем и образовањем, својеврстан допринос конституисању и развоју посебних субдисциплина – еколошке педагогије и еколошке андрагогије и јединствен подстицај ауторима истих или сличних истраживачких оријентација за нове научне захвате и истраживачке продоре у овој области. Монографијом *Образовање и заштита животне средине*, коју препоручујемо пажњи читалаца, аутор Весна Николић учинила је значајан корак у том правцу.